

Riksantikvaren

Postboks 8196, Dep.
0034 OSLO

19.12.2008

Deres ref.:

Saksbehandler: Trond Meling
Direkte innvalg: 51 51 68 50

Saksnr. 08/10785-2
Løpenr. 44726/08
Arkivnr. C51

**KARMØY KOMMUNE - SØKNAD OM TILLATELSE TIL Å GRANSKE AUTOMATISK
FREDETE KULTURMINNER - FORSKNINGSPROSJEKTET -
KONGSGÅRDPROSJEKTET AVALDSNES – Søknad om dispensasjon fra Kml. § 8,
første ledd. for ID 44416, ID 44417, ID 14711, ID 34379 og ID 115870**

Rogaland fylkeskommune viser til brev fra Universitetet i Oslo, mottatt her 09.12.08, hvor det søkes om tillatelse til å granske automatisk freda kulturminne (ID 44416, ID 44417, ID 14711, ID 34379 og ID 115870) på Avaldsnes gnr. 86, bnr. 1, 55, Karmøy kommune, jf. dispensasjon fra Kulturminneloven § 8, første ledd. Den omsøkte granskningen er en del av forskningsprosjektet: *Kongsgårdprosjektet Avaldsnes*.

Prosjektet

Bakgrunnen for dispensasjonssøknaden for de nevnte automatisk freda kulturminnene på Avaldsnes, er et forskningsprosjekt der en søker å belyse kongsgårdenes betydning i det tidlige norske kongedømmet. I prosjektet vil en også vektlegge kongsgårdenes rolle i kongedømmets forhistorie gjennom det første årtusen e.Kr.

Deler av prosjektet vil være basert på eksisterende kildemateriale, men for å få et tilstrekkelig grunnlag for å belyse problemstillingene, er det nødvendig å kartlegge karakteristiske trekk ved en kongsgård. I denne sammenhengen vil det arkeologiske materialet på Avaldsnes være svært viktig. For en mer detaljert beskrivelse av problemstillingene, bl.a. for de ulike delprosjektene, viser vi til tilsendt prosjektplan.

Universitetet i Oslo (UiO) står som tiltakshaver, men prosjektet skjer i samarbeid med bl.a. Karmøy kommune. Karmøy kommune har også bevilget de nødvendige midlene for å gjennomføre utgravningene, og det er utarbeidet en kontrakt mellom kommunen og UiO. Opplysningsvesenets fond er grunneier, og har gitt tillatelse til å gjennomføre utgravninger. Det er opprettet to fora i prosjektet; et prosjektråd og en faglig referansegruppe. Den sistnevnte består av ulike forskere fra Nord-Europa som skal gi faglige råd og evaluere resultatene fra feltsesongene. Prosjektrådet er et kontakt- og tilsynsorgan som skal sikre informasjonsflyten og at prosjektet gjennomføres innfor de rammene som er gitt.

Utgravningene er planlagt gjennomført i feltsesongene 2009 og 2010, mens den videre bearbeidingen av kildematerialet (analyse og publisering av undersøkelsene) skal pågå i tidsrommet 2011-2015. Kontrakten med Karmøy kommune dekker bare utgravningsfasen (inkl. rapportering) i prosjektet, men det er laget en intensjonsavtale

mellom kommunen og UiO når det gjelder analyse/ publiseringsfasen i prosjektet. En ser for seg at kommunen blir den viktigste økonomiske bidragsyter også i denne fasen, men prosjektet vil også søke midler fra andre instanser, bl.a. NFR og UiO.

Alle dokumentasjon ifbm. utgravingene skal overleveres Arkeologisk museum i Stavanger (AmS) når prosjektet er avsluttet. En vil også benytte de systemer, prosedyrer og standarder som AmS bruker, slik at integreringen av materiale/ dokumentasjon blir smidig. Prosjektet ønsker også å etablere et samarbeid med AmS, bl.a. i forhold til konservering av gjenstandsfunn.

Foruten den vitenskaplige bearbeidelsen av materialet, legger prosjektet også opp til en mer allmennrettet formidling av resultatene. I denne sammenhengen vil en bl.a. benytte media (lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt) og egen nettside. En har også etablert samarbeid med Nordvegen historiesenter på Avaldsnes og Karmøy kommune. I Prosjektbeskrivelsen har en bl.a. trukket fram utstillinger ved historiesenteret under graveperioden, samt aktiviteter knyttet til Den kulturelle skolesekken og Vikinggården på Bukkøy.

I prosjektet har en lagt vekt på at en på best mulig måte skal sikre kildeverdiene som ligger i det arkeologiske materialet. Blant annet skal inngrepene minimaliseres og en legger opp til å sikre de delene som blir liggende igjen etter at utgravingene er avsluttet, for å hindre erosjon og nedbrytning. Dette skal bl.a. gjøres ved å samarbeide med institusjoner som har kompetanse på området.

Kulturminnene

Kulturminnene det søkes dispensasjon for består av ulike grav- og bosetningsspor fra jernalder/middelalder. De er valgt ut med bakgrunn i at de kan belyse sentrale problemstillinger i prosjektet. Nedenfor gis en kort presentasjon av de ulike kulturminneområdene og (i grove trekk) hvilke undersøkelsesplaner prosjektet har for de enkelte. Når det gjelder detaljer omkring valg av utgravingsobjekt og metodikken for de omsøkte utgravningene, viser vi til tilsendt prosjektplan.

ID 44416 og ID 44417

Disse fornminneområdene ligger på halvøya øst for kirken, på Bukkøy/Gloppe. Innenfor områdene er det bl.a. registrert hustuffer (ID 44416, ID 44417), samt steinkonstruksjoner og brygger/kaianlegg (ID 44417).

I prosjektplanen legger en opp til å registrere områdene grundig og å anlegge prøveruter og/eller sjakter i utvalgte objekter for å bedre tolkningsgrunlaget og for å hente ut daterbart materiale.

ID 14711, ID 34379 og ID 115870

Disse fornminneområdene utgjør de sentrale delene rundt kirken og vest for kirken. Blant enkeltminnene her finner vi bl.a. Flagghaugen, Jomfru Marias synål og spor av den gamle prestegården (ID 34379). Ellers er det registrert ulike gravanlegg og en rekke bosetningsspor i form av stolpehull, vegggrøfter, ildsteder og kokegroper (ID 14711 og ID 115870).

I prosjektplanen legger en opp til å flateavdekke sammenhengende områder der det er registrert en tetthet av strukturer/bosetningsspor, dvs. på dagens parkeringsplass, i hagen ved forpakterboligen og i områdene øst og sørvest for Kongshaugen. En legger også opp til å undersøke restene av Flagghaugen og Kuhaugen. I områder der funnfrekvensen er

lavere vil en grave søkesjakter for å få en oversikt over hva som finnes utenfor og i mellom tunområdene.

Vurdering og tilrådning

Avaldsnes er et svært viktig lokalt, regionalt og nasjonalt kulturminne. Stedet har en sentral plass ifbm. rikssamlingsprosessen, som en av Harald Hårfagres kongsgårder, men de mange fornminnene viser at området også har hatt en sentral posisjon gjennom store deler av jernalderen.

Regionalt og lokalt er Avaldsnes posisjon bl.a. fremhevet ved at det er valgt som fylkets 1000-års sted, med etableringen av Nordvegen historiesenter. Dette senteret er en viktig arena i arbeidet med å formidle Avaldsnes` kulturhistorie. Det samme er Vikinggården på Bukkøy og aktivitetene knyttet til denne. Det er derfor benyttet store ressurser (lokalt, regional og nasjonalt) for å bygge opp formidlingen rundt Avaldsnes.

Et forskningsprosjekt som tar sikte på å belyse framveksten av en kongsgård på Avaldsnes og dens rolle i det tidlige norske kongedømet, vil ha stor betydning i forhold til kunnskapen omkring Avaldsnes og den posisjon stedet har hatt i jernalder/ middelalder. Dette kunnskapstilfanget vil igjen ha stor verdi i forhold til den mer allmennrettede formidlingen av kulturhistorien på Avaldsnes, i regionen og landet forøvrig. Prosjektet legger opp til en utstrakt formidling i utgravingsperioden, noe som er et viktig grep for å fange opp den interessen som finnes rundt en arkeologisk utgraving. Men det er også viktig at de bearbejdede resultatene bli formidlet til et bredt publikum. Rogaland fylkeskommune anbefaler derfor at en i forbindelse med den vitenskaplige bearbejdelsen av materialet, også legger opp til en allmennrettet formidlingsstrategi av resultatene, gjerne i samarbeid med lokale/regionale formidlingsaktører, slik som Nordvegen historiesenter. For Rogaland fylkeskommune er det også viktig at et slikt stort prosjekt skaper ringvirkninger for de regionale forskningsmiljøene innenfor kulturhistoriske fag. Vi anbefaler derfor at forskermiljøer i regionen, f.eks. ved AmS og UiS, blir invitert til å delta i prosjektet.

For Rogaland fylkeskommune er det svært viktig at referansematerialet som skal ligge igjen innenfor de aktuelle utgravingsobjektene blir sikret på en tilfredsstillende måte. Det er derfor bra at prosjektet har prioritert dette momentet, bl.a. ved å inngå samarbeid med institusjon(er) som har kompetanse på dette feltet. Rogaland fylkeskommune vil likevel understreke at det bør utarbejdes en plan for hvordan dette arbeidet skal gjøres i forkant av utgravningene. Det er også viktig at dette blir fulgt opp gjennom de to planlagte utgravningssesongene.

Ut fra en samlet vurdering vil Rogaland fylkeskommune tilrå at det gis dispensasjon fra Kulturminneloven § 8, første ledd for de automatisk freda kulturminnene (ID 44416, ID 44417, ID 14711, ID 34379 og ID 115870) i forbindelse med forskningsprosjektet – *Kongsgårdprosjektet Avaldsnes*. I vår vurdering har vi lagt vekt på at dette er et viktig forskningsprosjekt som har stor kunnskaps- og formidlingsverdi.

Med hilsen
KULTURSEKSJONEN

Egil Harald Grude
Kultursjef

Trond Meling
Rådgiver

Kopi:

- Arkeologisk museum i Stavanger
- Universitetet i Oslo, Postboks 1072, Blindern, 0316 Oslo
- Karmøy kommune
- Opplysningsvesenets fond, Postboks 535 Sentrum, 0105 Oslo